

Економічні науки

Белялов Таят Енверович

кандидат економічних наук, доцент кафедри

фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

Белялов Таят Энверович

кандидат экономических наук, доцент кафедры

финансов и финансово-экономической безопасности

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Belyalov Talyat

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the

Department of Finance and Financial and Economic Security

Kyiv National University of Technology and Design

Одинець Роман Володимирович

магістр

Київського національного університету технологій та дизайну

Одинец Роман Владимирович

магистр

Киевского национального университета технологий и дизайна

Odinets Roman

Master of the

Kyiv National University of Technology and Design

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ
БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОСНОВНІ СКЛАДОВІ
МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ И ЕГО ОСНОВНЫЕ
СОСТАВЛЯЮЩИЕ**

THE MECHANISM OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT OF ENTERPRISE AND ITS MAIN COMPONENTS

Анотація. У статті розглянуто сутність фінансово-економічної безпеки та її місце в системі економічної безпеки підприємства. Досліджено механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства, визначено структуру і зміст його основних складових, дано їх загальну характеристику.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, механізм управління, складові механізму управління.

Аннотация. В статье рассмотрена сущность финансово-экономической безопасности и ее место в системе экономической безопасности предприятия. Исследован механизм управления финансово-экономической безопасностью предприятия, определена структура и содержание его основных составляющих, дано их общую характеристику.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, механизм управления, составляющие механизма управления.

Summary. The article describes the essence of the financial and economic security and its place in the system of economic security of the enterprise. The mechanism of financial and economic security is investigated, the structure and content of its main components are defined, their overall performance is given. It has been substantiated that the tasks and functions of financial and economic security are implemented in compliance with certain principles and application of some methods of financial and economic security management.

Key words: financial and economic security, management mechanism, components of management mechanism.

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство можна розглядати як «суспільство ризику», коли всі учасники економічних

процесів підпадають під дію різних за своєю природою та характером факторів (ризиків). Тому питання розроблення та запровадження заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу ризиків, набувають особливої значущості для суб'єктів господарської діяльності.

Розробка системи управління фінансово-економічною безпекою підприємництва набуває все більшою актуальність. Це зумовлено, передусім, збільшенням числа джерел загроз економічній безпеці підприємства у сучасних умовах; наростанням необхідності забезпечення інституційних, і зокрема етичних, норм та правил взаємовідносин між суб'єктами бізнесу та господарювання. Ефективність функціонування підприємства, особливо в нестабільних умовах економічної кризи, значною мірою визначається надійністю системи захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. Усе це надає дослідженню проблеми управління фінансово-економічною безпекою підприємництва в Україні підвищеної значущості та актуальності.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Серед зарубіжних учених проблему фінансово-економічної безпеки підприємства досліджувал: П. Бернс, П. Друкер, О. Барановський, І. Мойсеєнко, О. Марченко, І. Бланк, Т. Васильців, В. Волошин, О. Бойкевич, К. Горячева, А. Єпіфанов, О. Пластун, В. Домбровський, Л. Мартюшева та ін.

На сьогодні в економічній літературі відсутній єдиний підхід щодо складових механізму управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання, що зумовлює подальші дослідження у цьому напрямку.

Метою статті є дослідження механізму фінансово-економічної безпеки на мікроекономічному рівні та визначення його складових.

Виклад основного матеріалу. Відкриття українського ринку зробило зовнішнє середовище підприємств набагато складнішим, динамічнішим і невизначеним, що зміщує акценти при формуванні стратегії підприємства з оптимізації економіко-фінансових і виробничих показників на забезпечення

гнучкості, оперативності та адаптивності. Це, з одного боку, обумовлює необхідність самоорганізації й розкриття потенціалу підприємства, а з іншого боку, робить актуальною проблему узгодження та координації.

Гнучке реагування на зміни зовнішнього середовища та кон'юнктури ринку можливо реалізувати за допомогою організаційно-економічного механізму, який повинен сприяти мінімізації упущеної вигоди шляхом ухвалення ним на основі самоорганізації таких рішень і структури, які сприяють якнайповнішій реалізації можливостей внутрішнього середовища.

Взаємодія підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища здійснюється за допомогою реалізації в зовнішньому оточенні функціональних видів діяльності. Серед суб'єктів зовнішнього середовища варто виділити насамперед державу, яка найбільшою мірою впливає на діяльність підприємства, регулюючи практично всі аспекти його діяльності в різних формах. Кожне підприємство обов'язково взаємодіє зі споживачами своєї продукції, а також з постачальниками необхідних ресурсів. Склад суб'єктів інфраструктури ринку багато в чому обумовлюється видом діяльності підприємства, його організаційно-правовою формою. Серед суб'єктів інфраструктури ринку виділяються загальні та спеціальні суб'єкти. Із загальних суб'єктів ключову роль відіграють, наприклад, банки. Для акціонерних товариств важливе значення мають фондова біржа та суб'єкти позабіржової торгової системи, фінансові посередники (торговці цінними паперами, інвестиційні фонди й компанії, трастові компанії). При цьому слід зазначити, що взаємодія підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища здійснюється в ринковому середовищі, одним з параметрів стану якого є наявність загальноекономічних ризиків, пов'язаних зі стадією розвитку економіки країни в цілому, з розвитком інфляційних процесів, рухом ставки банківського відсотка, з паритетом валют тощо. Як відомо, знизити загальноекономічні ризики в діяльності підприємства за допомогою відомих способів (диверсифікованість діяльності, передача ризиків та ін.) не завжди можливо [1].

Взаємодія підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища може бути прямою й опосередкованою. Під прямою взаємодією розуміють безпосередні контакти підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, здійснювані тимчасово чи постійно, на документальній чи інформаційній основі, результати яких безпосередньо впливають на прибуток підприємства. Опосередкована взаємодія не припускає безпосередніх контактів підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, діяльність яких, не маючи прямого впливу на оперативну діяльність підприємства, визначає стратегічно важливі рішення, ухваленні їх менеджментом.

Слід зазначити, що хоч опосередкована взаємодія і не припускає безпосередніх контактів підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, проте вона впливає на результати діяльності підприємства, зокрема, на його прибуток. Найважливіша роль тут приділяється конкурентам підприємства. Значення опосередкованої взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища різко підвищується в зв'язку зі зростанням складності всієї системи суспільних відносин, що складають середовище менеджменту.

Інтереси підприємства невід'ємні від їхніх суб'єктів, оскільки інтереси підприємства – це персоніфікована категорія. Інтересів узагалі не існує. У зв'язку з цим необхідно виділити суб'єкти інтересів підприємства.

У запропонованій ієрархії суб'єктів інтересів підприємства домінуючі позиції належать власнику засобів виробництва та керівництву підприємства. Така ієрархія суб'єктів інтересів підприємства справедлива для тих випадків, коли власник засобів виробництва чи керівництво підприємства здійснюють контроль над діяльністю підприємства, тобто одночасно є контролюючими суб'єктами. Контроль над підприємством розглядається як форма реалізації економічної влади на панування конкретної особи чи групи осіб і ґрунтується на використанні таких економічних категорій, як власність, влада та право розпорядження доходами підприємства. Суб'єкт контролю формує систему інтересів

підприємства і, отже, впливає на його економічну безпеку. Реальний контроль над діяльністю підприємства може здійснюватися сторонніми структурами, наприклад, кредиторами. Наявність такого суб'єкта контролю над діяльністю підприємства можна визначити за результатами аналізу його фінансового стану за допомогою показників питомої ваги довго- і короткострокових кредитів у структурі капіталу й оцінки структури кредиторів підприємства. Використання позикових засобів у великому обсязі може призвести до того, що реально діяльність підприємства протягом певного періоду контролюють власники позикових засобів. Крім того, реальна політика підприємства може формуватися й реалізовуватися поза сферою управління ним, наприклад, через різного роду консультативні та дорадчі органи.

Саму по собі наявність контролюючого суб'єкта не можна вважати позитивним чи негативним чинником для діяльності підприємства. Важливим є збіг чи розбіжності інтересів контролюючого суб'єкта й підприємства. Якщо їхні інтереси збігаються, якщо контролюючий суб'єкт має в структурі капіталу підприємства значні за обсягом інвестиції, наприклад, у формі кредитів, якщо контролюючий суб'єкт зацікавлений у стійкому й динамічному розвитку підприємства, то тоді наявність контролюючого суб'єкта не можна вважати негативним чинником для розвитку підприємства.

Таким чином, забезпечення гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища дозволить підприємству безпечно функціонувати. Будь-який з суб'єктів управління повинен керуватися алгоритмом, у результаті чого в нього буде сформовано набір інтересів, що дозволить забезпечити стійку економічну безпеку. Взаємодію та взаємозв'язок економічних інтересів підприємства і суб'єктів зовнішнього середовища схематично подано на рис. 1 [2].

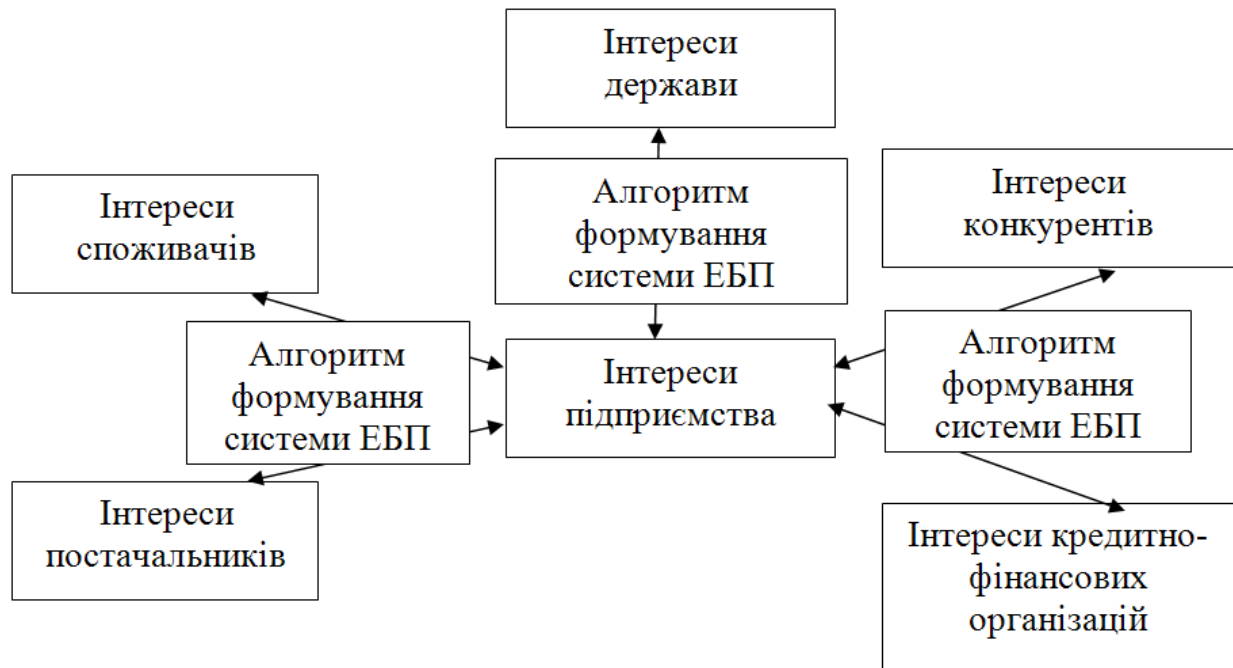

Рис. 1. Взаємозв'язок економічних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища

Далі необхідно оцінити вплив потенційних змін зовнішнього середовища на майбутні результати діяльності підприємства в цілому та його структурних підрозділів, тобто виявити, як динаміка зовнішнього середовища впливає на внутрішнє. Наслідки можуть бути позитивними, тобто досягаються поставлені цілі і поліпшується результат його діяльності, або негативними, тобто збільшуються витрати, погіршуються результати, або те й інше.

Після цього для кожного можливого варіанта розвитку подій, пов'язаного з виявом дії того або іншого зовнішнього чи внутрішнього чинника, потрібно дати оцінку швидкості ухвалення рішень і часу отримання результату.

Швидкість ухвалення рішень (швидкість реагування) може бути класифікована таким чином [3]:

- висока, якщо керівництво підприємства повинне і може негайно реагувати на події;

- середня, якщо реакцію у відповідь можна відкласти до наступного планового періоду;
- низька, якщо за оцінками, які є, реакцію у відповідь можна відкласти на невизначено довгий термін або доти, поки не буде отримана більш точна оцінка ймовірних наслідків.

У кожному конкретному випадку зовнішні чинники мають бути розділені на неістотні, які можна виключити з подальшого розгляду, та істотні з високою, середньою й низькою швидкістю реагування. Таким чином, сильні сигнали розподіляються за ступенем важливості очікуваних наслідків. У результаті одержують перелік ключових зовнішніх сигналів. У процесі користування з нього виключають сигнали, на які знаходяться відповіді, і вносять замість них нові. Така методика виявлення ключових зовнішніх чинників допомагає скоротити їх перелік, а також визначити пріоритети в межах наявних ресурсів.

Висновки. Фінансово-економічна безпека є основним елементом і чинником формування економічної безпеки підприємства. Забезпеченню фінансової безпеки повинна приділятися особлива увага на кожному підприємстві.

Наявність великої кількості загроз вимагає розробки та реалізації дієвих заходів із забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є невід'ємною частиною системи його економічної безпеки, що: базується на певних завданнях, функціях і принципах; передбачає використання системної сукупності методів, інструментів та конкретних заходів їх реалізації, які необхідно використовувати не розрізнено, а у поєднанні, комплексно і оперативно.

Література

1. Ареф'єва, О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки [Текст] / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 98–103.
2. Орлик, О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення [Текст] / О. В. Орлик // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : у 2 т. : колективна моногр. – Дніпропетровськ : "ФОП Дробязко С.І.", 2014. – Т. 2. – С. 176–182.
3. Мойсеєнко, І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст] / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 380 с.
4. Орлик, О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення [Електронний ресурс] / О. В. Орлик // Інформаційна та економічна безпека : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Pentium ; 512 Mb RAM ; Windows XP, 7, 8 ; Adobe Acrobat Reader 5.0 – 10.0. – Назва з екрану.